

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av naturvårdslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av naturvårdslagen (RP 91/2026 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet och jord- och skogsbruksutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Följande utlåtanden har lämnats i ärendet

- jord- och skogsbruksutskottet JsUU 15/2026 rd
- grundlagsutskottet GrUU 45/2026 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Leila Suvantola, miljöministeriet
- specialsakkunnig Suvi Borgström, miljöministeriet
- lagstiftningsråd Karin Cederlöf, jord- och skogsbruksministeriet
- ledande expert Johanna Vanhatalo, jord- och skogsbruksministeriet
- forskningschef, specialforskare Janne Artell, Naturresursinstitutet
- forskarprofessor Panu Halme, Finlands miljöcentral
- ledande expert Minna Ojanperä, Finlands näringsliv rf
- jurist, naturskyddsärenden Vilma Holkko, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- verkställande direktör Emma Kari, One Planet Oy
- biodiversitetsexpert Liisa Toopakka, Finlands naturskyddsförbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Forststyrelsen
- Tillstånds- och tillsynsverket
- Vanda stad
- Den finländska vetenskapspanelen för skogsbioekonomi
- Finlands Naturpanel
- Finlands Kommunförbund
- Kolbörs AB

Betänkande

- Finanssiala ry
- Skogsindustrin rf
- Nature Business Network
- Finlands Sågindustri rf
- Nätverket för naturföretagande i Finland rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att naturvårdslagen ändras.

Syftet med propositionen är att utfärda bestämmelser om utarbetandet av en nationell restaureringsplan som kompletterar EU:s förordning om restaurering av natur. I lagen föreslås också ändringar som föranleds av att direktivet om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter ändrats i fråga om vargens skyddsstatus.

Enligt propositionen ska utarbetandet av en restaureringsplan ske under ledning av miljöministeriet i samarbete med centrala ministerier och andra aktörer och beslutet ska enligt förslaget fattas av statsrådet. Det föreslås att vargen ska slopas från tillämpningsområdet för bestämmelserna om artskydd och bestämmelserna om vargens skydd ska i fortsättningen ingå enbart i jaktlagstiftningen.

Genom den föreslagna lagen möjliggörs också användning av naturvärden som produceras i enlighet med gällande bestämmelser, det vill säga hektar med naturvärden, för annat än för kompensation för försämring, alltså exempelvis för företags miljöansvar och för sammanslutningars och medborgares frivilliga insatser för naturen. Ett syfte med bestämmelserna är att påskynda utvecklingen av en marknad för naturvärden i Finland. Dessutom föreslås det tekniska ändringar i lagen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I propositionen föreslås ett flertal ändringar i naturvårdslagen, av vilka den viktigaste nya regleringen utgörs av bestämmelserna om handel med naturvärden. Genom den föreslagna lagen möjliggörs också användning av naturvärden som produceras i enlighet med gällande bestämmelser, det vill säga hektar med naturvärden, för annat än för kompensation för försämring, alltså exempelvis för företags miljöansvar och för frivilliga insatser för naturen. Det föreslås att det till lagen fogas behövliga bestämmelser om upprättande av en restaureringsplan enligt EU:s förordning om restaurering av natur. Dessutom innehåller propositionen vissa förslag av teknisk natur, såsom att vargen stryks från tillämpningsområdet för bestämmelserna om artskydd i naturvårdslagen.

Sammantaget anser miljöutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med följande ändringar och anmärkningar.

Betänkande

Tillämpningsområdet för kapitlet om artskydd

Genom det ändringsförslag som gäller 68 § i propositionen föreslås det att vargen stryks från tillämpningsområdet för bestämmelserna om artskydd och att bestämmelserna om vargens skydd i fortsättningen endast ska ingå i jaktlagstiftningen. Bakgrunden till propositionen är den ändring av habitatdirektivet ((EU) 2025/1237) som gäller vargens skyddsstatus och som antogs i juni 2025. Överföringen av vargen från bilaga IV till habitatdirektivet (strikt skyddade arter) till bilaga V (arter för vilka insamling i naturen kan bli föremål för förvaltningsåtgärder) möjliggör också ändringar i den nationella lagstiftningen. Eftersom vargen efter ändringen av bilagan till habitatdirektivet inte ingår i bilagan, är 68 § inte längre tillämplig på den. Utskottet anser därför att det är motiverat och av teknisk natur att de ändringar som förutsätts av habitatdirektivet och ändringen av vargens skyddsstatus också görs i naturvårdslagen. Utskottet påpekar att Finland oberoende av ändringen har ansvar för att en gynnsam bevarandestatus bibehålls för vargen.

Nationell restaureringsplan

EU:s förordning om restaurering av natur trädde i kraft den 18 augusti 2024. Förordningen ålägger medlemsstaterna att lämna in ett utkast till den nationella restaureringsplan som avses i artiklarna 14 och 15 till kommissionen senast den 1 september 2026. Efter respons från kommissionen godkänner statsrådet den nationella restaureringsplanen hösten 2027. Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 augusti 2026.

Enligt artikel 15.2 i förordningen om restaurering av natur ska förslaget till den första nationella restaureringsplanen utarbetas i detalj för perioden fram till den 30 juni 2032 och den kan utarbetas till en strategisk översikt för tiden därefter. Varje medlemsstat ska utarbeta en reviderad nationell restaureringsplan senast den 30 juni 2032. Den andra reviderade nationella restaureringsplanen ska utarbetas senast den 30 juni 2042.

Syftet med propositionen är att till den del det behövs föreskriva om utarbetandet av den nationella restaureringsplanen. Bestämmelser om beredning och godkännande av den nationella restaureringsplanen finns inte i den gällande naturvårdslagen, så det föreslås att en bestämmelse om den tas in i lagen. Utskottet betonar att det i propositionen endast finns en bestämmelse om behörighet. Förslaget gäller inte innehållet i den nationella restaureringsplanen, utan endast arbetsfördelningen mellan ministerierna, statsrådets behörighet samt rätten att söka ändring. Därigenom skapas en administrativ och rättslig ram för genomförandet av förordningen om restaurering av natur.

Enligt den föreslagna 13 a § svarar miljöministeriet för utarbetandet av den nationella restaureringsplan som avses i förordningen. Varje ministerium bereder den del som gäller det egna ansvarsområdet. Styrningen och uppföljningen av verkställigheten av restaureringsplanen åligger varje ministerium i fråga om det egna ansvarsområdet. Statsrådet beslutar om inlämnande av utkastet till nationell restaureringsplan till Europeiska kommissionen och godkänner den nationella restaureringsplanen.

Restaureringsplanen kan till sin omfattning jämföras med den nationella strategin för biologisk mångfald. Till miljöministeriets ansvarsområde hör enligt 24 § i reglementet för statsrådet (262/

Betänkande

2003) bland annat områdesanvändning och naturvård, vilket innebär att miljöministeriet ska ha det primära ansvaret för utarbetandet av den nationella restaureringsplanen. Restaureringsskyldigheterna omfattar också jordbruks- och skogsekosystem, varför utarbetandet av planen i hög grad berör jord- och skogsbruksministeriets ansvarsområde och även sträcker sig till flera andra ministeriers ansvarsområden. De skyldigheter som följer av förordningen om restaurering av natur sträcker sig till flera sektorer från stadsmiljöer till naturmiljöer, skogsbruk, jordbruk och strömmande vatten, och därför är också den samhälleliga betydelsen av den nationella restaureringsplanen mycket stor. Planen ska utarbetas i ett lika omfattande samarbete som den nationella strategin för biologisk mångfald, och beslutet om planen ska godkännas vid statsrådets allmänna sammanträde, eftersom det gäller frågor som hör till flera ministeriers ansvarsområde.¹ Utskottet betonar vikten av att planen upprättas i ett genuint förvaltningsövergripande samarbete mellan alla de ministerier vars ansvarsområde påverkas.

Restaureringsplanens rättsliga natur

Sakkunniga har framfört kritiska anmärkningar mot att de behörighetsbestämmelser om godkännande av restaureringsplanen som föreslås i propositionen är förenade med en risk för att riksdagens lagstiftningsbehörighet på förhand binds genom ställningstaganden på ministerienivå. Det nationella genomförandet av förordningen om restaurering av natur bereds för närvarande i ett separat projekt.

Enligt artikel 15.3 a ska varje medlemsstat i den nationella restaureringsplanen inkludera kvantifieringen av de arealer som ska restaureras för att uppnå de restaureringsmål som anges i artiklarna 4—12 med utgångspunkt i det förberedande arbete som har utförts i enlighet med artikel 14 och vägledande kartor över potentiella områden som ska restaureras. Vid inkluderingen ska medlemsstaten använda det enhetliga format som har fastställts i enlighet med punkt 7 i samma artikel. Enligt kommissionens genomförandeförordning ska åtgärderna beskrivas verbalt i fritext. Regionalt förutsätts det enligt genomförandeförordningen att åtgärderna anmäls antingen som rutnät på 10x10 kilometer eller 1x1 kilometer eller som polygoner. Om restaureringsplanen skulle ha anvisat vissa områden, kunde en sådan anteckning i restaureringsplanen ha en styrande effekt på hur användningen av området bedöms i markanvändnings- och miljörättslig lagstiftning. Grundlagsutskottet anser det vara problematiskt att frågor som gäller de vägledande kartorna och deras innehåll inte har bedömts i lagförslaget.

Utskottet betonar att det vid beredningen av den nationella restaureringsplanen har understrukits att planen är mycket allmän och av karaktären av en färdplan. Den är inte avsedd att ha rättsverkningar för privata markägare, och vid beredningen av restaureringsplanen har det inte ansetts att enskilda områden som ska restaureras skulle kunna anges i den. Planen anger riktlinjer för hur naturens tillstånd ska förbättras och den urbana grönstrukturen ökas under de kommande årtiondena. Det är fråga om en strategisk helhet som preciseras stegvis och där medlemsstaterna ges handlingsutrymme att välja de mest kostnadseffektiva lösningarna och de som lämpar sig för de nationella förhållandena. I planen fastställs inte exakta områden, projekt eller

¹ Enligt 12 § 2 mom. i lagen om statsrådet (175/2003) avgörs vid statsrådets allmänna sammanträde utöver de ärenden som särskilt anges i bestämmelsen även andra ärenden vars samhällspolitiska eller ekonomiska betydelse förutsätter det.

Betänkande

genomförandesätt, utan dessa avgöranden fattas separat i verkställighetsskedet och inom ramen för de resurser som vid varje tidpunkt står till förfogande. Om det utifrån restaureringsplanen blir nödvändigt att införa nya styrmedel som har konsekvenser för privata markägare, ska bestämmelser om dem utfärdas genom lag. Då ska också konsekvenserna för skyddet för äganderätten enligt 15 § i grundlagen och statens eventuella ersättningsskyldighet bedömas. Restaureringsplanen kommer att genomföras med offentlig finansiering via nuvarande och kommande program och projekt i enlighet med den budget som riksdagen årligen fastställer. Skyddet och restaureringen av privatägda marker kan också utvidgas genom att säkerställa tillräcklig finansiering av programmen Metso och Helmi. Ett sätt är också att effektivisera genomförandet av havs- och vattenförvaltningsplanerna. Propositionen påverkar därmed inte riksdagens budget- eller lagstiftningsbehörighet.

Jord- och skogsbruksutskottet betonar i sitt utlåtande att restaureringsplanen i sig inte ger myndigheterna någon ny behörighet. Planen får inte heller leda till så kallat informellt skydd. Genomförandet av restaureringsplanen med offentlig finansiering anpassas i praktiken i enlighet med den statsbudget som riksdagen årligen beslutar om. Miljöutskottet konstaterar att när restaureringsplanen genomförs i uppdaterad form fram till 2050, möjliggör den en långsiktig och rättvis planering över regeringsperioderna. På så sätt är det också möjligt att balansera restaureringskostnaderna tidsmässigt och regionalt. Utskottet instämmer dock i grundlagsutskottets uppfattning att planen kan ha svårbedömda konsekvenser för offentliga samfunds markanvändning och för de offentliga finanserna. Restaureringsplanen ska utarbetas så att den baserar sig på de effektivaste och också med tanke på uppfyllandet av kraven i förordningen mest ändamålsenliga metoderna för restaurering samt på en sådan beräkning av målen och sådana kostnadsbesparingar att målet att stoppa förlusten av biologisk mångfald inte äventyras. När restaureringsplanen utarbetas ska det beaktas att den inte innehåller mer långtgående åtgärder än vad förordningen om restaurering av natur förutsätter.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande kritiskt bedömt de föreslagna bestämmelsernas rättsverkningar. Grundlagsutskottet konstaterar att enligt inkommen utredning är statsrådets avsikt att restaureringsplanen inte ska innehålla vägledande kartor och att planen inte ska ha rättsverkningar för privata markägare. Utskottet anser det vara problematiskt att detta inte framgår av den föreslagna lagen. Grundlagsutskottet har tidigare konstaterat att det inte enbart genom propositionsmotiv går att exempelvis fastställa och utvidga regleringens tillämpningsområde. Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Grundlagsutskottet anser det vara klart att enbart en bestämmelse som den föreslagna 13 a § i naturvårdslagen inte kan utsträckas till att gälla enskildas egendom. Grundlagsutskottet förutsätter att den föreslagna regleringen preciseras så att det tydligt framgår av författningsnivån att restaureringsplanen inte kan innehålla en sådan vägledande karta som avses i förordningen om restaurering av natur eller sådana åtgärder som antingen direkt eller som en del av tolkningen av annan lagstiftning kan ha rättsverkningar i förhållande till egendom som skyddas enligt 15 § i grundlagen. En sådan ändring är enligt grundlagsutskottet ett villkor för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Betänkande

Miljöutskottet föreslår att bestämmelserna i 13 a § preciseras på det sätt som grundlagsutskottet förutsätter i sitt utlåtande. Enligt preciseringen inverkar restaureringsplanen inte på privata markägares rättigheter eller skyldigheter. Det preciseras också att de vägledande kartor som avses i artikel 15.3 a i förordningen inte anger några restaureringsåtgärder för privatägd mark. Frivilliga åtgärder av privata markägare, såsom åtgärder inom programmet Helmi och restaureringsåtgärder som genomförs via marknaden för naturvärden, har en annan ställning och kan vid behov ingå i restaureringsplanen. Avsikten är alltså att åtgärder ska vidtas också på privat mark på basis av markägarens frivillighet, men de anges inte i de vägledande kartorna.

Utskottet betonar att även om det i propositionen endast föreslås bestämmelser om ministeriernas och statsrådets behörighet och inte om innehållet i planen, och även om utarbetandet av den nationella restaureringsplanen ännu inte har slutförts, hade det varit motiverat att för riksdagen redogöra för huvuddragen i de betydande rättsverkningarna av förordningen om restaurering av natur. Det är uppenbart att genomförandet av förordningen också kommer att kräva kompletterande reglering på lagnivå till exempel i fråga om de närmare grunderna för de skyldigheter som fastställs i förordningen. Regleringen är också i övrigt av så stor ekonomisk betydelse att särskild uppmärksamhet måste fästas vid att trygga riksdagens rätt till information. Vid utarbetandet av den nationella färdplanen för genomförande enligt förordningen om restaurering av natur tolkas handboken för tolkning av naturtyper (Interpretation Manual of European Union Habitats) i EU:s habitatdirektiv (92/43/EEG) utifrån maximal nationell flexibilitet så att de samhällsekonomiska konsekvenserna minimeras och definitionerna avgränsas så tydligt att de sporrar till frivilligt arbete för biologisk mångfald.

Delaktighet och rätt att söka ändring

Enligt artikel 14.20 i förordningen om restaurering av natur ska medlemsstaterna säkerställa att utarbetandet av restaureringsplanen är öppet, transparent, inkluderande och ändamålsenligt och att allmänheten, inbegripet alla berörda parter, i ett tidigt skede får effektiva möjligheter att delta i utarbetandet av planen. Nationellt ska det dessutom föreskrivas om rätten att söka ändring i den nationella restaureringsplanen för att genomföra det som konstateras i skäl 82 i förordningen samt i en för Finland förpliktande internationell konvention, det vill säga Århuskonventionen. Allmänhetens tillgång till rättslig prövning enligt Århuskonventionen har genomförts genom bestämmelserna i 128 och 134 § i den gällande naturvårdslagen. Det föreslås således att 134 § i naturvårdslagen kompletteras med samma besvärsmätt som i fråga om naturskyddsprogram. Enligt förslaget har också riksomfattande sammanslutningar som bevakar markägarnas intressen eller främjar naturvärden eller miljövärden besvärsmätt i fråga om statsrådsbeslut om godkännande av ett naturskyddsprogram och en nationell restaureringsplan.

Grundlagsutskottet fäster i sitt utlåtande uppmärksamheten vid att besvärsmätten enligt den föreslagna ändringen av 134 § i naturvårdslagen också omfattar beslut om godkännande av en nationell restaureringsplan. Av propositionen framgår det inte helt klart vilka frågor i ett beslut om restaureringsplanen som kan bli föremål för ändringssökande. Förslaget till ändring av bestämmelsen om ändringssökande kan enligt utskottet bidra till att öka oklarheten om vilka rättsverkningar den föreslagna restaureringsplanen har.

Betänkande

Miljöutskottet anser att grundlagsutskottets ståndpunkt måste förstås i ljuset av varför och hur det förutsätter att miljöutskottet ändrar 13 a § i lagförslaget. Eftersom besvär får anföras över andra planer av motsvarande typ, såsom förvaltningsplaner för vattenförvaltningsområden, och grunden för bestämmelserna på det sätt som konstateras i propositionsmotiven ligger någon annanstans än i fråga om planens rättsverkningar, måste rätten att söka ändring dock anses motiverad.

Restaureringsplanens betydelse

Den nationella restaureringsplanen skapar en administrativ struktur för en omfattande förbättring av naturens tillstånd. I planen granskas ekosystemen övergripande (skogar, myrar, vatten, jordbruksmiljöer, stadsmiljöer), vilket innebär att planen omfattar ett flertal sektorer och därmed kräver verkligt sektorsövergripande beredning. För att utarbeta planen ska medlemsstaten göra omfattande bakgrundsutredningar som räknas upp i artikel 14, och restaureringsplanen ska i enlighet med artikel 15.3 upprättas med användning av det elektroniska formulär som fastställs genom kommissionens genomförandeakter.

Den ekonomiska betydelsen av restaureringsplanen har vid beredningen av förordningen om restaurering av natur bedömts vara mycket betydande. Kommissionens uppskattning av kostnaderna var i det ursprungliga förslaget för Finlands del 931 miljoner euro per år. Även om kostnadskalkylen nationellt har bedömts vara överskattad, är kostnaderna sannolikt mycket betydande. Utskottet betonade i sitt utlåtande om förordningen (MiUU 41/2022 rd — U 76/2022 rd) att åtgärderna måste riktas kostnadseffektivt och verkningsfullt till alla sektorer som är centrala med tanke på den biologiska mångfalden och att de mycket olika åtgärder som behövs ska vara genomförbara i praktiken. Utskottet betonade också att åtgärderna för att förbättra naturens tillstånd i första hand ska basera sig på frivillighet hos markägarna och att incitamentsystemet bör utvecklas så att det lockar markägarna att vidta betydligt fler åtgärder som tryggar mångfalden än tidigare.

Särskilt betydelsefullt är att restaureringsåtgärder också riktas utanför skyddsområdena, vilket är centralt för att uppnå målet att stoppa förlusten av biologisk mångfald. Utskottet betonar att genom att samordna ekologiska, ekonomiska och sociala perspektiv kan betydande nyttor uppnås genom restaureringsplanen. Genom att förbättra naturens tillstånd kan man utöver den biologiska mångfalden trygga kommande generationers välfärd, näringslivets verksamhetsförutsättningar, försörjningsberedskapen och kriståligheten. Att förbättra naturens tillstånd, exempelvis genom restaurering av försvagade livsmiljöer, inbegripet handel med och vård av naturvärden, skapar i framtiden nya affärsmöjligheter. De ändringar i naturvårdslagen som föreslås i fråga om naturvårdshandeln kan påskynda utvecklingen av marknaden för naturvärden, vilket i sin tur avsevärt kan öka mängden restaurerings- och naturvårdsåtgärder, tillföra privat finansiering till naturskyddet samt stödja återställandet av hotade naturtyper och arters livsmiljöer.

Utskottet betonar att offentlig och privat finansiering fortsättningsvis måste komplettera varandra. Utgångspunkten ska dock vara att de åtgärder som anvisas för restaurering riktas till andra områden än privat mark, såsom konstaterats ovan och såsom preciseras genom ändringen av 13 a §, om det inte är fråga om markägarens frivilliga åtgärder — det vill säga att

Betänkande

restaureringsplanen inte kan innehålla sådana åtgärder som kan ha rättsverkningar med avseende på egendom som skyddas enligt 15 § i grundlagen.

Marknaden för naturvärden

Utvecklingen av marknaden för naturvärden kan bidra till genomförandet av EU:s förordning om restaurering av natur. I propositionen föreslås det att 11 kap. i naturvårdslagen ändras så att användningen av myndighetscertifierade hektar med naturvärden utvidgas utöver frivillig ekologisk kompensation också till andra frivilliga insatser för naturen, såsom påvisande av företagens och sammanslutningarnas naturansvar. Målet är att främja en kontrollerad utveckling av marknaden för naturvärden så att den baserar sig på evidensbaserad kunskap, öppenhet och ett tillförlitligt myndighetsförfarande. Enligt den gällande lagen kan det bli så att markägaren producerar hektar med naturvärden, men att någon annan med dem kan kompensera för den olägenhet för naturen som denne har orsakat. I fortsättningen kan till exempel ett företag köpa hektar med naturvärden för att visa sitt ansvar, även om företaget inte har orsakat någon olägenhet som ska kompenseras.

Avsikten är att komplettera de befintliga metoderna för att förbättra naturens tillstånd. Ändringen behövs eftersom det krävs en klart bredare finansieringsbas för att stoppa förlusten av biologisk mångfald och uppnå restaureringsmålen. Den offentliga finansieringen räcker inte ensam till för att tillgodose de ökande restaureringsbehoven. I det stramare statsekonomiska läget är det viktigt att hitta nya marknadsbaserade lösningar som samtidigt kan svara mot flera behov. På marknaden för naturvärden kan man samtidigt främja till exempel målen för biologisk mångfald, begränsning av och anpassning till klimatförändringen samt förbättring av vattendragens tillstånd. Det är också viktigt att utvecklingen av marknaden för naturvärden inte försvagar den offentliga sektorns satsningar på naturvård, utan fungerar som ett kompletterande verktyg.

I naturvårdslagen infördes 2022 bestämmelser om frivillig ekologisk kompensation, men användningen av modellen har tills vidare kommit igång långsamt. En framväxande marknad för naturvärden kan ge aktörer möjlighet att hitta åtgärder och objekt som är nära kopplade till den egna värdekedjan och där naturens tillstånd kan förbättras. Marknaden för naturvärden skapar nya inkomstmöjligheter för markägarna och erbjuder också för statsägda markers del ett sätt att komplettera budgetfinansieringen vid genomförandet av restaureringsplanen utanför skyddsområdena.

Ändringen förväntas öka restaureringen och naturvärden särskilt i lågproduktiva områden eller områden som inte är i ekonomibruk samt stödja förbättringen av tillståndet för hotade naturtyper och arter. En utvidgning av användningen av naturvärden påskyndar de praktiska åtgärderna för att främja den biologiska mångfalden. Samtidigt minskar risken för grönmalning jämfört med fritt formulerade eller svagt verifierbara miljöpåståenden. Risken för grönmalning föreligger inte när naturvärden produceras med myndighetsverifiering.

Hektar med naturvärden och insatser för naturen

Enligt 1 § i miljöministeriets förordning om frivillig ekologisk kompensation (933/2023, nedan kompensationsförordningen) används hektar med naturvärden som beräkningsenhet för de

Betänkande

naturvärden som produceras. En hektar med naturvärden som utvecklats för frivillig ekologisk kompensation är en beräkningsenhet som baserar sig på ekologisk vetenskaplig information och vars användning också som grund för insatser för naturen är välkommen.

Utskottet betonar att hektar med naturvärde är ett immaterialrättsligt begrepp och att det inte ger någon som helst bestämmanderätt över det markområde där naturvärdet produceras. Köparen av hektar med naturvärde får endast rätt att framställa en av myndigheten verifierad invändning om att den försämring av naturvärdena som köparen orsakar har kompenserats eller att köparen har gjort en insats för naturen av viss omfattning. Området där naturvärden produceras förblir i markägarens ägo och omfattas till följd av ett myndighetsbeslut om godkännande av ekologisk kompensation eller av en insats för naturen endast av ett förbud mot att förstöra eller försämma de naturvärden som produceras.

Jord- och skogsbruksutskottet har i sitt utlåtande betonat att det enligt propositionen ska vara möjligt också för internationella aktörer att använda de naturvärden som produceras för att påvisa företagets miljöansvar. Insatsen för naturen är alltså inte geografiskt bunden — det är möjligt att genomföra en insats för naturen i Finland även om skador i företagets värdekedja uppkommer utomlands. I propositionen konstateras det att internationella aktörer sannolikt skulle utnyttja de naturvärden som produceras i en situation där de är verksamma i Finland och vill visa att deras verksamhet är ansvarsfull för det finländska samfundet, men också för sina finansärer, sin produktionskedja och sina aktieägare. Utskottet instämmer med jord- och skogsbruksutskottet i att det är viktigt att följa utvecklingen av handeln med naturvärden och marknadens gränsöverskridande andel efter ikraftträdandet av lagändringarna och att eventuella problem ska åtgärdas snabbt.

I 101 § i naturvårdslagen föreskrivs det om motsvarighet för ekologisk kompensation så att försämringen av naturvärdena ska kompenseras inom samma eller angränsande delområde inom skogsvegetationszonen, inom samma havsområde och inom samma typ av vattenförekomst eller vattennatur inom samma eller angränsande huvudvattendrag där försämringen orsakas, och inom det samiska samhälles område där försämringen sker. I Finland är det inte möjligt att enligt gällande eller efter den föreslagna ändringen kompensera för ekologisk olägenhet som orsakas i ett annat land eller på motsvarande sätt utomlands kompensera för ekologisk olägenhet som orsakas i Finland. Däremot föreslås det inte att en insats för naturen ska vara geografiskt bunden. Det är alltså möjligt att genomföra en insats för naturen i Finland även om skador i företagets värdekedja uppkommer utomlands. Än så länge är efterfrågan på frivilliga naturkrediter mycket lokal. I praktiken förvärvas nästan alla enheter i handel mellan företag uteslutande i det land där deras huvudkontor är beläget.

Det föreslås att begreppet insats för naturen fogas till den nya 104 a §. Med insats för naturen avses att naturvärden som produceras genom åtgärder som ökar naturvärdena används för frivilligt påvisande av till exempel ett företags naturansvar eller för annan verksamhet som stöder den biologiska mångfalden. Naturåtgärder baserar sig på samma regler för produktion och beräkning av hektar med naturvärden som ekologisk kompensation, och markägaren kan själv besluta för vilket ändamål de naturvärden som den producerat får användas.

Betänkande

Godkännande av en insats för naturen förutsätter ett myndighetsbeslut. För att förebygga risken för grönmålning förutsätts det att stora företag som är skyldiga att rapportera om hållbarhet visar antingen att deras verksamhet inte medför betydande skadliga konsekvenser för den biologiska mångfalden eller att de iakttar en lindningshierarki, det vill säga att företaget i sin verksamhet undviker och minimerar samt i möjligaste mån i sin verksamhet kompenserar de olägenheter som naturvärdena orsakas innan det vidtar insatser för naturen.

Utskottet anser att ett offentligt register är en viktig del av öppenheten och tillförlitligheten i handeln med naturvärden. Enligt 106 § i lagförslaget ska Tillstånds- och tillsynsverket i både fastighetsregistret och i ett offentligt register som hör till datasystemet för naturvärden föra in uppgifter om att naturvärden som produceras har använts som en sådan insats för naturen som avses i 104 a §.

Behov av fortsatt utveckling av regleringen om marknaden för naturvärden

Utskottet konstaterar att det är ett viktigt mål att få i gång marknader för naturvärden. Eftersom den frivilliga ekologiska kompensationen har utvecklats långsamt finns det en risk att även marknaden för naturvärden utvecklas långsamt. Sakkunniga har också lyft fram att marknadernas potential är begränsad, eftersom kompensationen för skydd endast omfattar permanent skydd av representativa förekomster av hotade naturtyper. Under sakkunnigutfrågningen framfördes det att marknaden inte bör grunda sig enbart på restaurering av försvagade områden, utan att även permanent skydd av objekt med betydande naturvärden bör utgöra ett attraktivt och verkningfullt alternativ för företagen.

Enligt propositionen kan en markägare genom åtgärder som ökar naturvärdena producera naturvärden för användning som ekologisk kompensation och som insats för naturen. Skyddet av redan värdefull natur ökar inte nödvändigtvis antalet hektar med naturvärden, men det är en viktig åtgärd för att förebygga eventuella framtida försämringar eller olägenheter. Det är viktigt att även skyddsbaserade lösningar bättre än för närvarande identifieras som en del av marknaden för naturvärden. Jord- och skogsbruksutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det är viktigt att miljöutskottet ytterligare bedömer möjligheten att precisera bestämmelserna i naturvårdslagen så att även skyddskompensation kan användas som insats för naturen.

Sakkunniga har också ansett att det i propositionen förblir oklart om skyddet kan godkännas som en insats för naturen och om samma principer tillämpas på skyddet som på sådan skyddskompensation som utgör ekologisk kompensation. Miljöutskottet förtydligar att avsikten är att också skyddskompensation ska kunna användas som insats för naturen. I den nya bestämmelsen i 104 a § hänvisas det till 103 §, som tillämpas på produktion av naturvärden både genom aktiva åtgärder och genom skydd. Det är motiverat att precisera bestämmelsens ordalydelse på det sätt som anges i detaljmotiveringen.

I naturvårdslagen och kompensationsförordningen (933/2023) har skyddskompensation definierats på ett sätt som avsevärt begränsar dess användbarhet. Kvaliteten och kvantiteten av de naturvärden som produceras i ett kompensationsområde bedöms enligt 4 § i kompensationsförordningen i hektar naturvärden på basis av naturvärdets förbättrade tillstånd och dess areal. Förbättringen av naturvärdets tillstånd är den ökning som eftersträvas genom

Betänkande

åtgärderna, det vill säga det tillstånd för naturvärdet som eftersträvas genom kompensationsåtgärderna jämfört med dess tillstånd före åtgärderna. Det tillstånd som eftersträvas bestäms utifrån bästa vetenskapliga kunskap om respektive naturvärdes respons på kompensationsåtgärder och skydd, med beaktande av den vetenskapliga osäkerheten.

Användbarheten begränsas av att nyttan vid skyddskompensation endast får beräknas utifrån objektets (eventuella) återgång till naturligt tillstånd efter skyddet. Det leder till att skydd av ett objekt i helt naturligt tillstånd endast ger nytta i form av passiv restaurering. I praktiken uppstår den största nyttan genom att man undviker skada, det vill säga att man förhindrar att objektet förstörs eller försämras. Samtidigt går en del av nyttan förlorad genom att markanvändningstrycket flyttas till andra områden (så kallat läckage), varför den faktiska nyttan uppstår genom summan av objektets återgång till naturligt tillstånd + undviken skada – läckage av försämring till andra områden. Till exempel forskningsprojektet BOOST,² har lagt fram flera praktiska förslag och exempelkalkyler för att korrigera bestämmelserna om skyddskompensation.

På basis av pilotprojekt som Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK har genomfört kan det också konstateras att den nuvarande regleringen om skyddskompensation inom ekologisk kompensation inte i tillräcklig grad stöder marknadsutvecklingen, eftersom den additionalitet som föreskrivs i kompensationsförordningen i fråga om skydd är så strikt avgränsad att additionalitet i praktiken inte uppstår i redan representativa livsmiljöer. Detta begränsar användningen av skydd som ett medel i handeln med naturvärden och fördröjer starten för marknaden för naturvärden.

Utskottet anser att beredningen av ändringar i regleringen i fråga om hur undviken skada och läckage ska beaktas bör inledas så snart som möjligt. En utveckling av regleringen om skyddskompensation på det sätt som beskrivits ovan skulle också svara mot den kritik som riktats särskilt mot marknaden för naturvärden genom att styra åtgärderna till de mest orörda objekten, där den kalkylmässiga nyttan av undviken skada är störst. Miljöministeriet har låtit Finlands miljöcentral göra en utredning, "Suojeluhyvitys ekologisen kompensaation keinona Suomessa" ('Skyddskompensation som metod för ekologisk kompensation i Finland'), som blev klar i januari 2025. Där granskades främjandet av användningen av skyddskompensation i Finland, identifierades eventuella utmaningar och risker och föreslogs lösningar på dem. I utredningen bedömdes metoder som används och föreslagits för att beräkna omfattningen av skyddskompensation, men någon detaljerad beräkningsmetod för naturvinster som uppstår genom undviken försämring utvecklades ännu inte. Omfattningen av den olägenhet som undvikits kan beaktas i fråga om skyddskompensation genom en förordning av miljöministeriet som utfärdas med stöd av 101 och 103 §, när en vetenskapligt tillförlitlig beräkningsmetod har utvecklats.

En växande marknad för naturvärden kan ge aktörer möjlighet att hitta åtgärder och objekt som är nära kopplade till den egna värdekedjan och där naturens tillstånd kan förbättras. Ur markägarens synvinkel är de centrala faktorerna på marknaden för naturvärden rätten att bestämma över den egna egendomen, rättigheternas tydlighet och möjlighet till en skälig och förutsägbar

² Boost for Biodiversity offsets; ett mångårigt forskningskonsortium för ekologisk kompensation i en rättvis omställning. Boost är finansierat av rådet för strategisk forskning vid Finlands Akademi.

Betänkande

inkomstbildning. Jord- och skogsbruksutskottet betonar i sitt utlåtande att det är viktigt att trygga multifunktionalitet i områdesanvändningen både med tanke på verksamhetens effektivitet och markägarnas vilja att delta. Regleringen bör möjliggöra produktion och utveckling av naturvärden och andra naturfördelar i samma områden också på lång sikt.

Lindringshierarkin och rapporteringsskyldigheten

För att kunna agera på ett miljöansvarsfullt sätt måste företagen undvika och minimera skadliga konsekvenser för naturen, det vill säga följa den så kallade lindringshierarkin. Anskaffning av skyddskompensation och produktion av ekologisk kompensation ska alltid ske som en sista åtgärd enligt lindringshierarkin, det vill säga först efter att alla andra möjligheter att minska de skadliga konsekvenserna av den egna verksamheten har utnyttjats. Det föreslås att det till den nya 3 § 8 punkten fogas ett allmänt krav på att lindringshierarkin ska iakttas. Det föreslås att ett särskilt villkor i 104 a § 2 mom. ska gälla de sökande som är hållbarhetsrapporteringskyldiga enligt 7 kap. 1 § i bokföringslagen (1136/1997) och vars verksamhet har betydande konsekvenser för den biologiska mångfalden. För att få en anteckning om en insats för naturen införd i registret ska en hållbarhetsrapporteringskyldig aktör genom sin hållbarhetsrapportering kunna visa antingen att företaget inte har betydande konsekvenser för den biologiska mångfalden eller, om verksamheten enligt rapporteringen har betydande konsekvenser för den biologiska mångfalden, att företaget iakttar lindringshierarkin, det vill säga före en insats för naturen i sin verksamhet undviker och minimerar samt i den mån det är möjligt kompenserar verksamhetens skadliga inverkan på naturvärdena. I Finland omfattas cirka 120 företag av kravet på hållbarhetsrapportering. Enligt lindringshierarkin ska olägenheter för naturen i första hand undvikas, därefter minimeras och kompensationsåtgärder vidtas först som en sista utväg. För att tröskeln för deltagande ska förbli rimlig införs inga nya skyldigheter för mindre företag. Det betyder att till exempel en privatperson, en förening, ett litet företag eller en stad kan finansiera en insats för naturen utan att behöva dokumentera efterlevnaden av lindringshierarkin, medan stora företag och börsbolag måste visa det.

Även företag som inte omfattas av hållbarhetsrapporteringskyldigheten kan frivilligt rapportera om efterlevnaden av begränsningshierarkin. Till stöd för frivillig rapportering finns internationella standarder och referensramar, såsom rekommendationerna i ramverket Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD). Genom att utnyttja dessa frivilliga ramverk kan också företag som inte omfattas av rapporteringsskyldigheten på ett trovärdigt sätt visa att de följer bästa praxis för hantering av naturkonsekvenser.

Sakkunniga har framfört att skyldigheten för stora företag att visa att de iakttar lindringshierarkin kan påverka deras vilja att genomföra insatser för naturen på grund av att rapporteringsskyldigheten är tung. Syftet med frivilliga insatser för naturen är att utgöra kompletterande sporrande åtgärder som stärker naturen. En utmaning anses vara att företag som deltar i frivilliga insatser för naturen till följd av propositionen får ökade administrativa skyldigheter och tolkningsosäkerhet utan motsvarande nytta för naturen. Det finns en risk för att företagens vilja att delta på marknaden för naturvärden försvagas. Om betoningen av naturkonsekvenserna i hållbarhetsrapporteringen börjar användas som grund för andra skyldigheter, kan det också minska företagens vilja att behandla sina egna naturkonsekvenser som en del av rapporteringen.

Betänkande

I propositionsmotiven bedöms kostnaderna för ekologisk kompensation utifrån det expertarbete som företaget anlitar för planeringen, det eventuella konsultarbetet och den arbetstid som utförs som myndighetsarbete. Kostnaderna för en enskild kompensation exklusive åtgärdskostnader uppskattades 11 650—7 950 euro. Åtgärdskostnaderna uppskattades till 1 000—6 000 euro per hektar. Utskottet konstaterar att kraven på och kostnaderna för expertarbete leder till att systemet i praktiken är utom räckhåll för de flesta markägare utan utomstående hjälp. För att systemet ska fungera i praktiken behövs förmedlande organisationer och rådgivning. Också jord- och skogsbruksutskottet anser i sitt utlåtande att det är viktigt att miljöutskottet bedömer möjligheterna att lätta på den administrativa bördan och kostnaderna i anslutning till marknaden för naturvärden och anser att det är viktigt att följa hur lagstiftningen fungerar och verkställs samt hur kostnadseffektiv handeln med naturvärden är också efter att regleringen om handel med naturvärden har trätt i kraft.

Utskottet välkomnar en tillförlitlig handel med naturvärden som baserar sig på hektar med naturvärden, men konstaterar att utmaningen är att en bedömning baserad på vetenskapliga beräkningsmetoder medför kostnader. Dessutom innebär den rapporteringsskyldighet avseende iakttagande av lindringshierarkin, som endast gäller stora företag och börsbolag, kostnader för dessa, eftersom rapporteringen stämmer dåligt överens med kraven på hållbarhetsrapportering. När det gäller stora företag är det fråga om att säkerställa att lindringshierarkin beaktas i bolagets verksamhet och systematiskt registreras som en del av ansvarsrapporteringen. Å andra sidan minskar skyldigheten oron för att marknaden för naturvärden skulle kunna leda till grönmålning, där skadlig verksamhet fortsätter i skuggan av små positiva insatser för naturen.

Utskottet betonar mot denna bakgrund att det i anvisningarna om den nya regleringen ska säkerställas att belastningen för företagen är så liten som möjligt, att förfarandena är smidiga och att praxis är förenlig med kraven på hållbarhetsrapportering. Effekterna av rapporteringsskyldigheten för stora företag på marknads utveckling ska följas och utvärderas och eventuella problem åtgärdas snabbt.

Avslutningsvis

Sammantaget anser utskottet att propositionen är motiverad och behövlig särskilt för att genomföra EU:s förordning om restaurering av natur och utveckla marknaden för naturvärden. Vid den fortsatta beredningen av restaureringsplanen är det viktigt att säkerställa en öppen och inkluderande beredning och att trygga tillräckliga resurser för ett kostnadseffektivt genomförande av restaureringsåtgärderna. Restaureringsplanen genomförs fram till 2050, varför det är fråga om en fortlöpande process med tillhörande budgeteringar och lagstiftningsprojekt. Det är viktigt att få i gång marknaden för naturvärden för att mobilisera privat finansiering, och propositionen är mycket behövlig i detta avseende. Marknadens funktion samt lagstiftningen och rapporteringsskyldigheten i anslutning till den ska följas och utvecklas på det sätt som beskrivits ovan, så att det säkerställs att marknaden för naturvärden kommer igång på önskat sätt och gör verkliga framsteg i stället för att enbart stimulera till enskilda insatser för naturen.

Betänkande

DETALJMOTIVERING

13 a §. Nationell restaureringsplan. Utskottet föreslår att paragrafen preciseras på det sätt som grundlagsutskottet förutsätter i sitt utlåtande. Utskottet föreslår ett nytt 3 mom. där det betonas att den nationella restaureringsplanen inte har några rättsverkningar för privat markägande. Eftersom förordningen om restaurering av natur kräver att potentiella arealer anvisas för restaureringsåtgärder på vägledande kartor, föreskrivs det i momentet att de vägledande kartor som avses i artikel 15.3 a i förordningen och som ingår i den nationella restaureringsplanen inte anger restaureringsåtgärder för privatägd mark. Statsägda markområden kan anges på vägledande kartor utan att det är fråga om äventyrande av egendomsskyddet. Statens affärsverk är en del av statens förvaltning, vilket innebär att också den jordegendom och de fastigheter som de förvaltar anses ingå i statens markägande. Forststyrelsen förvaltar och förvaltar statens mark- och vattenområden, såsom skyddsområden och ekonomiskogar, och företräder således en betydande del av statens areal. Restaureringsplanen får inte användas som grund för avgöranden i miljötillstånd eller planer eller i motsvarande beslut som gäller miljön eller områdesanvändning. Till exempel inlösen av områden eller andra tvångsåtgärder kan inte motiveras genom hänvisning till restaureringsplanen.

98 §. Kompensation för försämring. Till följd av det föreslagna upphävandet av 99 § 1 mom. stryks i lagen helt och hållet bestämmelsen att försämring av naturen ska gottgöras fullt ut, vilket kan vara skadligt med tanke på lagen, dess syften och marknaden för naturvärden. Strykningen kan ge intrycket att ekologisk kompensation och insatser för naturen kan vara mindre än fullt ut kompensande åtgärder. För att undvika att en felaktig uppfattning uppstår föreslår utskottet att paragrafen preciseras genom att de ord som stryks i 99 § 1 mom., ”minst fullt ut”, fogas till denna paragraf. Med hänsyn till den nya strukturen i 99 § passar tillägget lagtekniskt bättre i 98 §.

104 a §. Insats för naturen. Utskottet förtydligar att avsikten är att också skyddskompensation ska kunna användas som insats för naturen. I det nya i 104 a § 1 mom. hänvisas det till 103 §, som tillämpas på produktion av naturvärden både genom aktiva åtgärder och genom skydd. Det är motiverat att precisera bestämmelsens ordalydelse så att det till 1 mom. fogas en hänvisning till den skyddskompensation som avses i 100 §, utöver naturvärden som produceras genom åtgärder som ökar naturvärdena.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 91/2026 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Betänkande

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av naturvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i naturvårdslagen (9/2023) 3 § 5 punkten och 7 punkten underpunkt d, 22 § 2 mom., 52 § 2 mom., 68 § 1 mom., rubriken för 11 kap., 98 § 1 mom., 99 och 100 §, det inledande stycket i 101 § 1 mom. samt 101 § 3 mom., 103 och 104 §, rubriken för 105 § samt 105 § 2 mom., 106 och 107 §, 131 § 1 mom. 4 punkten och 134 § 5 mom., av dem 103 och 104 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 802/2025, och

fogas till 3 § en ny 8 punkt och till lagen nya 13 a och 104 a § som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

5) *ekologisk kompensation* att försämringar som orsakas arter och naturtyper kompenseras med iakttagande av 11 kap., genom förbättring av tillståndet för arterna och naturtyperna utanför det område som försämrats, när försämringar i första hand har undvikits, i andra hand minimerats och, om möjligt, tillståndet för de arter och naturtyper som orsakats försämringar har återställts i det område som försämrats,

7) *naturskada* skada som med avseende på uppnåendet eller bibehållandet av en gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter har en betydande och mätbar direkt eller indirekt negativ effekt som det med stöd av 39 § 2 mom. eller 83 § inte har beviljats undantag för, och som orsakas

d) de arter som avses i 78 § eller föröknings- eller rastplatserna för individer av de djurarter som avses i 78 §,

8) *insats för naturen* sådan frivillig förbättring av tillståndet för arter och naturtyper som vidtas av en verksamhetsutövare, sammanslutning eller enskild person med iakttagande av 11 kap., när de olägenheter för naturen som verksamheten orsakar i den mån det är möjligt har undvikits, minimerats och kompenserats.

13 a §

Nationell restaureringsplan

Miljöministeriet svarar för utarbetandet av den nationella restaureringsplan som avses i artikel 15 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1991 om restaurering av natur och om ändring av förordning (EU) 2022/869, **nedan förordningen om restaurering av natur**. Varje

Betänkande

ministerium bereder den del som gäller det egna ansvarsområdet. Styrningen och uppföljningen av verkställigheten av restaureringsplanen åligger varje ministerium i fråga om det egna ansvarsområdet.

Statsrådet

1) beslutar om inlämnande av utkastet till nationell restaureringsplan till Europeiska kommissionen,

2) godkänner den nationella restaureringsplanen.

Den nationella restaureringsplanen påverkar inte enskilda markägares rättigheter eller skyldigheter. I sådana vägledande kartor enligt 15.3 a i förordningen om restaurering av natur som ingår i den nationella restaureringsplanen anges inte restaureringsåtgärder för privatägda markområden.

22 §

Tillämpningen av Europeiska unionens statsstödsregler

Närmare bestämmelser om beviljande, förutsättningar för beviljande, begränsning, utbetalning och användning av sådant stöd som är förenligt med Europeiska unionens rättsakter om statligt stöd, om stödmottagarens skyldigheter och stödvillkoren får utfärdas genom förordning av statsrådet.

52 §

Fridlysningsbestämmelser för andra statliga naturskyddsområden

Inom andra statliga naturskyddsområden som finns i andra än i 8 § i jaktlagen avsedda områden får det genom förordningen om inrättande föreskrivas att jakt är tillåten, om jakten inte äventyrar syftet med inrättandet av området eller inverkar skadligt på annan användning av området. Bestämmelserna kan vara begränsade till en viss tid eller ett visst område eller gälla en viss viltart.

68 §

Arter som omfattas av kapitlets tillämpningsområde

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas på vilda djur- och växtarter som förekommer inom sitt naturliga utbredningsområde i Finland och i Finlands ekonomiska zon, med undantag för det vilt och de icke fredade djur som nämns i 5 § i jaktlagen samt fisk- och kräftarter. Det som föreskrivs nedan i 78, 79 och 83 § tillämpas dock också på björn, lodjur och utter.

Betänkande

11 kap.

Produktion av naturvärden, frivillig ekologisk kompensation och insats för naturen

98 §

Kompensation för försämring

En aktör som i sin verksamhet försämrar naturvärden (*den som orsakar en försämring*) kan kompensera den försämring som verksamheten orsakar en naturtyp eller en arts livsmiljö **minst fullt ut** genom i 99 § avsedda åtgärder som ökar naturvärdena eller, om de förutsättningar som anges i 100 § uppfylls, kompensera försämringen genom skyddskompensation.

99 §

Åtgärder som ökar naturvärdena

Åtgärder som ökar naturvärdena är åtgärder som inte följer av någon skyldighet enligt lagstiftning eller andra förpliktelser, och genom vilka

- 1) ett område vars naturvärden eller tillstånd har försämrats återställs i riktning mot naturtillstånd eller det tillstånd som eftersträvas med tanke på den biologiska mångfalden,
- 2) arealen för naturtypen eller artens livsmiljö ökas, eller
- 3) den ekologiska kvaliteten på naturtypen eller artens livsmiljö förbättras.

100 §

Skyddskompensation

Med *skyddskompensation* avses permanent skydd av en förekomst som med avseende på naturtillståndet är representativ för en hotad naturtyp för att

- 1) bevara eller förbättra naturtillståndet eller det tillstånd som eftersträvas med tanke på den biologiska mångfalden genom att förhindra verksamhet som försämrar naturtillståndet, och
- 2) uppnå ett bättre ekologiskt resultat än de i 99 § avsedda åtgärder som ökar naturvärdena.

101 §

Kriterier för kompensation

De åtgärder som ökar naturvärdena ska vidtas

Närmare bestämmelser om regional motsvarighet i fråga om åtgärder som ökar naturvärdena och deras motsvarighet i fråga om naturvärdena får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

Betänkande

103 §

Produktion av naturvärden

En markägare kan genom åtgärder som ökar naturvärdena producera naturvärden för användning som ekologisk kompensation och som insats för naturen.

En plan för produktion av naturvärden ska utarbetas om produktionen av naturvärden och planen ska innehålla

1) uppgifter om det område där naturvärden produceras samt dess naturvärden och deras tillstånd före de åtgärder som ökar naturvärdena,

2) uppgifter om de naturvärden som ska förbättras och det tillstånd som eftersträvas samt om de åtgärder som ökar naturvärdena genom vilka förbättringen av naturvärdena genomförs,

3) tidsplanen för genomförandet av de åtgärder som ökar naturvärdena,

4) uppgifter om uppföljningen av genomförandet av de åtgärder som ökar naturvärdena,

5) en bedömning av riskerna med att genomföra de åtgärder som ökar naturvärdena och en plan för beredskapen för dem samt alternativa sätt att genomföra åtgärderna,

6) uppgifter om den som i praktiken genomför de grundläggande åtgärderna och om dennes kompetens för uppgiften.

Tillstånds- och tillsynsverket ger på ansökan av markägaren ett utlåtande om planen för produktion av naturvärden. Utlåtandet ska sändas för kännedom till den kommun och det landskapsförbund inom vars område det område som avses i planen finns samt till försvarsmakten.

Efter att de grundläggande åtgärderna enligt planen för produktion av naturvärden har genomförts ger Tillstånds- och tillsynsverket på ansökan av markägaren ett utlåtande om kvaliteten på och kvantiteten av de naturvärden som produceras genom åtgärderna.

På de naturvärden som producerats i kompensationsområdet tillämpas inte bestämmelserna i 64 och 77 § utan markägarens samtycke.

Närmare bestämmelser om innehållet i planen för produktion av naturvärden får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

104 §

Beslut om huruvida kompensationen ersätter försämringen och om skydd av naturvärden som produceras

Den som orsakar en försämring kan ansöka om att Tillstånds- och tillsynsverket ska besluta om huruvida kompensationen ersätter försämringen. Ansökan ska innehålla

1) uppgifter om det område som försämras, dess naturvärden och deras tillstånd före försämringen samt en uppskattning av den försämring som orsakas naturvärdena,

2) uppgifter om de naturvärden som produceras i enlighet med 103 § eller den skyddskompensation som avses i 100 § genom vilken försämringen av en naturtyp eller en arts livsmiljö kompenseras.

Om den kompensation som sökanden föreslår uppfyller förutsättningarna enligt 99–101 § ska Tillstånds- och tillsynsverket godkänna ansökan. Tillstånds- och tillsynsverket ska i beslutet förbjuda att naturvärdena i ett område där naturvärden produceras förstörs eller försämras och

Betänkande

fastställa gränserna för det område där naturvärden produceras. Förbudet träder i kraft när beslutet har delgetts områdets ägare och innehavare.

Ett beslut som avses i 2 mom. är i kraft trots besvär, om inte besvärmyndigheten beslutar något annat. En anteckning om beslutet ska dessutom göras i fastighetsregistret.

104 a §

Insats för naturen

De naturvärden som produceras genom en markägares åtgärder som ökar naturvärdena i enlighet med 103 § **eller skyddskompensation enligt 100 §** kan användas som insats för naturen för frivilligt påvisande av naturansvar.

Rättsinnehavaren till de naturvärden som produceras kan ansöka om att Tillstånds- och tillsynsverket ska besluta om godkännande av en insats för naturen. Om sökanden är en i 7 kap. 1 § i bokföringslagen (1336/1997) avsedd hållbarhetsrapporteringskyldig sökande vars verksamhet har betydande konsekvenser för den biologiska mångfalden, är en förutsättning för beslutet att sökanden i sin hållbarhetsrapportering har visat att denne undviker och minimerar samt i den mån det är möjligt har kompenserat verksamhetens skadliga inverkan på naturvärdena. Tillstånds- och tillsynsverket ska i beslutet förbjuda att naturvärdena i ett område där naturvärden produceras förstörs eller försämras och fastställa gränserna för det område där naturvärden produceras. Förbudet träder i kraft när beslutet har delgetts områdets ägare och innehavare.

Ett beslut som avses i 2 mom. är i kraft trots besvär, om inte besvärmyndigheten beslutar något annat. En anteckning om beslutet ska göras i fastighetsregistret.

105 §

Undantag från skyddet av ett område där naturvärden produceras

I beslutet ska den som orsakar försämringen åläggas att vidta åtgärder som ökar naturvärdena, genom vilka naturvärdena i det område där naturvärden produceras och de naturvärden som eftersträvas genom åtgärderna som ökar naturvärdena ska kompenseras.

106 §

Registrering av och tillgång till uppgifter om naturvärden som produceras

Var och en har rätt att ur det offentliga register som hör till datasystemet för naturvärden få uppgifter om de naturvärden som produceras och om hur de används som kompensation eller insats för naturen.

Tillstånds- och tillsynsverket ska i ett offentligt register som hör till datasystemet för naturvärden föra in uppgifter om att naturvärden som produceras har använts som sådan kompensation för försämring som avses i 104 § eller som en sådan insats för naturen som avses i 104 a §.

Tillstånds- och tillsynsverket ska på ansökan av rättsinnehavaren till naturvärdena i ett offentligt register som hör till datasystemet för naturvärden föra in uppgifter om

Betänkande

- 1) kvaliteten på och kvantiteten av de naturvärden som produceras,
- 2) överföring av besittningsrätten till de naturvärden som produceras.

107 §

Kostnadsansvar

Den som orsakar en försämring och den som producerar naturvärden svarar för

- 1) kostnaderna för planering och genomförande av åtgärder som ökar naturvärdena,
- 2) myndighetens kostnader för godkännande av planen för produktion av naturvärden och registeranteckningar.

Den som orsakar en försämring svarar dessutom för de kostnader som orsakas av

- 1) bedömningen av försämringen,
- 2) tillsynen över genomförandet av de åtgärder som ökar naturvärdena,
- 3) uppföljningen av effekterna av de åtgärder som ökar naturvärdena.

131 §

Naturskyddsförseelse

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet obehörigen

4) förstör eller försämrar en genom ett avgränsningsbeslut fastställd förekomst av en skyddad naturtyp, en plats där en art som kräver särskilt skydd förekommer, en plats där en art av unionsintresse förekommer, en plats där en ny art som påträffats förekommer eller ett område där naturvärden produceras i strid med det som bestäms i ett beslut enligt 64 § 2 mom., 77 § 2 mom., 79 § 2 mom., 81 § 2 mom. eller 104 § 2 mom.,

ska, om gärningen inte utgör naturskyddsbrott, för *naturskyddsförseelse* dömas till böter.

134 §

Ändringssökande

Besvär rätt har den vars rätt, skyldighet eller fördel saken kan beröra. Besvär rätt i fråga om andra beslut än sådana som gäller ersättning, stöd, understöd eller huruvida frivillig kompensation ersätter försämringen har även kommunen i fråga och inom sitt verksamhetsområde sådana registrerade lokala och regionala sammanslutningar vars syfte är att främja naturvärden eller miljövärden. I fråga om statsrådsbeslut om godkännande av ett naturskyddsprogram och en nationell restaureringsplan har också riksomfattande sammanslutningar som bevakar markägarnas intressen eller främjar naturvärden eller miljövärden besvär rätt. Dessutom har också Sametinget besvär rätt, om beslutet försämrar samernas rätt att som ursprungsfolk bevara och utveckla sitt språk och sin kultur.

Betänkande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 12.6.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jenni Pitko gröna
vice ordförande Pinja Perholehto sd
medlem Pauli Aalto-Setälä saml
medlem Marko Asell sd
medlem Noora Fagerström saml
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Petri Huru saf
medlem Christoffer Ingo sv
medlem Vesa Kallio cent
medlem Mai Kivelä vänst (delvis)
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Merja Rasinkangas saf
medlem Tere Sammallahti saml
medlem Sara Seppänen saf
ersättare Ari Koponen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

Betänkande Reservation 1 /cent

Reservation 1

Motivering

Riksdagens stora utskott beslutade våren 2024 om statsförvaltningens ståndpunkt till EU:s förordning om restaurering av natur. Då fastställde regeringspartierna att Finland ska rösta mot förordningen i EU-rådet. Förordningen godkändes vid EU:s miljöministermöte i juni 2024 och trädde i kraft i augusti samma år.

Centern anser att propositionen är anmärkningsvärt bristfällig i fråga om den nationella restaureringsplanen. Propositionen innehåller förfarandebestämmelser om vem som bereder och godkänner planen, men underlåter helt att reglera de materiella ramar enligt vilka planens innehåll bestäms. I lagförslaget saknas bestämmelser om de grunder på vilka områden kan väljas ut för restaurering, hur de ekonomiska konsekvenserna ska beaktas, hur markägarnas rättigheter ska tryggas och hur det nationella handlingsutrymmet ska utnyttjas.

I praktiken innebär det att en av de planer som i betydande grad påverkar markanvändningen, naturresurspolitiken, jord- och skogsbruket samt den regionala utvecklingen i Finland nästan helt och hållet överläts åt statsrådets politiska prövning utan att riksdagen fastställer lagstadgade innehållskrav. Centern kan inte godta ett sådant tillvägagångssätt.

Centern delar inte regeringens uppfattning att den nu aktuella propositionens förslag om restaureringsplanen endast gäller en administrativ behörighetsfråga. Den nationella restaureringsplanen kommer i praktiken att påverka hur skogar används, hur vatten sköts, vilken typ av investeringar som kan göras i olika regioner, hur landsbygdens näringar utvecklas samt vilka kostnader som uppstår för det finländska samhället under de kommande årtiondena. I en fråga av denna omfattning handlar det om beslut som gäller hela Finlands och finländarnas framtid.

Det föreslås att restaureringsplanen ska utarbetas under ledning av miljöministeriet. Att ge ett enda ministerium en så öppen fullmakt i en fråga av denna betydelse innebär en verklig risk för att målen för den biologiska mångfalden börjar genomföras utan hänsyn till den ekonomiska verkligheten. Centern anser att inte bara den biologiska mångfalden måste tryggas utan också landsbygdens livskraft, den inhemska livsmedelsproduktionen, skogsbrukets verksamhetsförutsättningar, energiproduktionen och den privata äganderätten. Lagstiftningen ska inte skapa en motsättning mellan natur och människa.

Genomförandet av förordningen om restaurering av natur kommer att vara en mycket tung ekonomisk belastning för Finland. Enligt uppskattningar som också lyfts fram i offentligheten uppgår kostnaderna för restaureringsåtgärderna till 13—19 miljarder euro. Det är obegripligt att regeringen inte har lagt fram en trovärdig bedömning av hur åtgärderna ska finansieras eller vilka konsekvenser de får för nationalekonomin, den offentliga ekonomin, företagens investeringar, energiinfrastrukturen, jord- och skogsbruket eller regionutvecklingen. Också rådet för bedömning av lagstiftningen har påpekat att restaureringsplanen kan ha betydande konsekvenser

Betänkande Reservation 1 /cent

för näringarna och för de offentliga finanserna. Trots detta har miljöministeriet ansett att en omfattande konsekvensbedömning inte behövs i samband med den aktuella propositionen.

Centern anser att detta tillvägagångssätt entydigt är oansvarigt. Finland kan inte förbinda sig till åtgärder i miljardklass utan en grundlig bedömning av deras kostnader, nyttor och konsekvenser för den offentliga ekonomin, finländarnas vardag och näringsutövningen. En bedömning av de ekonomiska konsekvenserna är en förutsättning för ansvarsfullt beslutsfattande.

Samtidigt är det nödvändigt att med alla till buds stående medel säkerställa att man redan vid utarbetandet av restaureringsplanen strävar efter att hitta de lösningar som sammantaget är mest hållbara för Finland och finländarna. Så är nu inte fallet. Därför bör lagen innehålla nationella ramar för utarbetandet av restaureringsplanen enligt den svenska modellen. I Sverige har regeringen utgått från att det nationella handlingsutrymme som förordningen om restaurering av natur ger medlemsstaterna utnyttjas fullt ut, att ytterligare nationella skyldigheter undviks och att olägenheterna för markägarna, företagen och samhället minimeras. Centern anser att Finland bör agera på samma sätt.

Centern anser också att det är en allvarlig brist att riksdagen inte föreslår ha någon som helst roll i beredningen av restaureringsplanen. Planen påverkar permanent Finlands markanvändning och användningen av naturresurser i årtionden framöver. Dess ekonomiska betydelse är större än anpassningsbehovet i de offentliga finanserna under nästa valperiod. Trots detta skulle den föreslagna lagen möjliggöra att planen bereds, lämnas till Europeiska kommissionen och godkänns utan att behandlas av riksdagen.

Centern godkänner inte att riksdagen helt åsidosätts i en så här viktig fråga. I Finland tillkommer den högsta makten folket, som representeras av riksdagen. Ur demokratisynpunkt är det ohållbart att beslut om användning av naturresurser, markägande och offentliga kostnader i miljardklass i praktiken fattas utifrån tjänstemannaberedning och statsrådets beslutsfattande utan parlamentarisk behandling. Därför är ett minimikrav att både utkastet till restaureringsplan och den slutliga planen ska föreläggas riksdagen som en redogörelse av statsrådet innan beslut fattas.

Centern anser att det också nödvändigt att stärka egendomsskyddet. Även om restaureringsplanen formellt inte innehåller direkta användningsbegränsningar, kan den ha betydande faktiska konsekvenser för markägarnas ställning. Planen får inte innehålla regionala inriktningar och avgränsningar som kan påverka framtida markanvändning, investeringar, utnyttjandet av naturresurser samt fastigheters värde redan innan de egentliga åtgärderna vidtas. Ju mer exakt restaureringsåtgärderna riktas mot geografiskt avgränsade områden, desto mer konkret drabbar konsekvenserna enskilda markägare och näringsidkare. Detta kan inte godtas, och därför kan egendomsskyddet inte bedömas enbart utifrån formella rättsverkningar.

Centern betonar att äganderätten är en av grundpelarna i vårt samhälle. Markägaren har rätt att veta på vilka grunder hans eller hennes område väljs ut som ett potentiellt objekt för restaureringsåtgärder, vilka konsekvenser valet kan få och hur han eller hon kan tillvarata sina rättigheter. Av detta följer också ett nödvändigt behov av att precisera bestämmelserna om ändringssökande. I propositionen förblir det helt oklart vad domstolen kan pröva i besvär över

Betänkande Reservation 1 /cent

restaureringsplanen och på vilka grunder besvär kan anföras. Denna oklarhet är problematisk med avseende på rättsstatsprincipen och rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen.

Rättsskyddet tillgodoses inte genom att besvär rätt formellt skrivs in i lagen. Det tillgodoses först när medborgaren vet på vilka grunder han eller hon kan söka ändring och när domstolen har en klar behörighet att bedöma beslutets lagenlighet. Därför måste besvärgrunderna uttryckligen anges i lag. Förvaltningsdomstolen ska kunna bedöma inte bara förfarandets lagenlighet utan också huruvida restaureringsplanen uppfyller kraven enligt EU:s förordning om restaurering av natur, huruvida den uppfyller naturvårdslagens innehållskrav, huruvida proportionalitetsprincipen och likabehandling iakttas samt huruvida egendomsskyddet och näringsfriheten har beaktats på ett korrekt sätt.

Centern godtar inte att ett heltäckande system som kan medföra kostnader i miljardklass för Finland och som har omfattande konsekvenser för markanvändningen drivs fram utan tydliga lagstadgade spelregler, utan trovärdig kostnadskontroll och utan ett fullvärdigt deltagande av riksdagen i beslutsfattandet. Därför måste det föreskrivas om tydliga nationella ramar för utarbetandet av restaureringsplanen enligt den svenska modellen, samtidigt som riksdagen ges en verklig beslutsroll och markägarnas rättsskydd säkerställs genom entydiga bestämmelser om ändringssökande. Endast på detta sätt kan man säkerställa att den biologiska mångfalden stärks på ett sätt som bevarar medborgarnas förtroende, respekterar egendomsskyddet och tryggar Finlands ekonomiska framtid.

Marknaden för naturvärden

I Finland är det privata markägandet omfattande och erfarenheterna av frivilliga åtgärder som främjar naturskyddet är goda. Centern betonar att frivillighet är av avgörande betydelse för den allmänna acceptansen av naturåtgärder.

Centern vill få igång marknaden för naturvärden. Marknaden erbjuder markägare nya alternativ. I bästa fall är den ett verktyg för restaurering. Marknaden ersätter inte behovet av offentlig finansiering, men kan komplettera den, särskilt nu när resurserna är begränsade.

Marknaden för naturvärden befinner sig i ett gott inledningsskede. Markägarna har visat intresse för den nya möjligheten och många är beredda att delta i handeln med naturvärden.

Lindringshierarkin

Den största utmaningen på marknaden för naturvärden är bristen på efterfrågan. Marknaden bör byggas upp med hjälp av incitament och tydlig reglering, inte genom ökad administrativ börda.

För att påskynda marknaden bör lindringshierarkin slopas. Lindringshierarkin höjer tröskeln för frivilliga naturansvarsåtgärder till en onödigt hög nivå för hållbarhetsrapporteringskyldiga företag. Rapporteringen i fråga om lindringshierarkin försvårar för företagets del att marknaden kommer igång.

Betänkande Reservation 1 /cent

Lindringshierarkin har motiverats med behovet av att motverka grönmålning. Hållbarhetsrapporteringskyldiga företag har knappast något behov av att använda sig av grönmålning. I praktiken skulle den extra reglering och administrativa börda som följer av rapporteringskyldigheten drabba just de företag som redan strävat efter att identifiera, minska och rapportera sina naturkonsekvenser samt göra den biologiska mångfalden till en synlig del av sitt ansvarsarbete.

Skyddskompensation

Paragrafen om skyddskompensation utformades ursprungligen för ekologisk kompensation. Samma bestämmelse föreslås nu tillämpas även på de insatser för naturen som införs i lagen. I praktiken har det konstaterats att skyddskompensationsbestämmelsens begränsning av naturtyper till endast hotade naturtyper är alltför strikt.

Ekologisk kompensation och insatser för naturen kan genomföras också på annat sätt än genom att utnyttja hotade naturtyper. Utöver hotade naturtyper vore det motiverat att utsträcka skyddskompensation även till hotade arter och sådana förekomster som representerar naturvärden men inte klassificeras som hotade.

Vid utvecklingen av marknaden för naturvärden måste det i större utsträckning än i dag möjliggöras skydd av värdefulla naturobjekt. Marknaden bör inte grunda sig enbart på restaurering av försvagade områden, utan även permanent skydd av objekt med betydande naturvärden bör utgöra ett attraktivt och verkningfullt alternativ för företagen.

Kriterier för kompensation

Full motsvarighet på nivån för en enskild naturtyp är inte i alla situationer ändamålsenlig eller möjlig. Kravet på motsvarighet mellan naturtyper är oskäligt särskilt i fråga om skogliga naturtyper. Eftersom nästan alla skogliga naturtyper är hotade, gäller detta i praktiken nästan alla dessa naturtyper.

Kravet på motsvarighet mellan naturtyper ökar administrationen och kostnaderna och saknar dessutom ekologisk grund. Kravet gör det nästan omöjligt att genomföra kompensation i fråga om skogliga naturtyper.

Ett annat problem är att kompensationsområden tenderar att bli splittrade, eftersom det ofta förekommer flera naturtyper i skadeområden. Tillstånds- och tillsynsmyndigheten har framfört krav på enhetliga kompensationsområden, men med den nuvarande ägostrukturen och i marknadens inledningsskede är det i praktiken omöjligt att skapa sådana områden.

När det gäller skogliga naturtyper skulle det i stället för full motsvarighet räcka med motsvarighet på naturtypsnivå. Om ekonomiskogor lämnas helt utanför, kommer det i största delen av områdena inte att vara möjligt att genomföra några åtgärder utifrån denna proposition.

Begränsningen till hotade naturtyper och kravet på att naturtyperna ska motsvara varandra hindrar effektivt skapandet av enhetliga kompensationsområden. Markägarna hamnar lätt utanför

Betänkande Reservation 1 /cent

marknaden, eftersom splittrade områden inte ger tillräckligt värde eller sammanhängande helheter.

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen godkänner lagförslaget med ändringar (**Reservationens ändringsförslag**).*

Reservationens ändringsförslag

Lag

om ändring av naturvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i naturvårdslagen (9/2023) 3 § 5 punkten och 7 punkten underpunkt d, 22 § 2 mom., 52 § 2 mom., 68 § 1 mom., rubriken för 11 kap., 98 § 1 mom., 99 och 100 §, ~~det inledande stycket i~~ 101 § 2 och 3 mom., 103 och 104 §, rubriken för 105 § samt 105 § 2 mom., 106 och 107 §, 131 § 1 mom. 4 punkten och 134 § 5 mom., av dem 103 och 104 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 802/2025, och

fogas till 3 § en ny 8 punkt och till lagen nya 13 b och 104 a § samt till 134 § nya 6—8 mom. som följer:

3 §

(Som i MiUB)

13 a §

(1—2 mom som i MiUB)

Restaureringsplanen får inte innehålla sådana geografiska avgränsningar eller förslag i kartform som kan utgöra grund för senare begränsning av markanvändningen eller på annat sätt försvaga en enskild markägares rättsliga ställning utan ett i lag särskilt föreskrivet förfarande.

(Nytt 4 mom.) Vid utarbetandet och godkännandet av restaureringsplanen ska statsrådet se till att

1) restaureringsplanen inte innehåller längre gående skyldigheter eller åtgärder än vad som är nödvändigt med hänsyn till genomförandet av Europeiska unionens förordning om restaurering av natur (EU) 2024/1991,

2) det nationella handlingsutrymme som förordningen ger medlemsstaterna utnyttjas fullt ut för att säkerställa kostnadseffektiviteten och ändamålsenligheten,

Betänkande
Reservation 1 /cent

3) de samhällsekonomiska konsekvenserna, verksamhetsförutsättningarna för näringsverksamhet och Finlands konkurrenskraft beaktas vid inriktningen av restaureringsåtgärderna,

4) åtgärderna planeras och prioriteras så att de inte orsakar olägenhet för markägare eller näringsidkare,

5) planen uppfyller de krav som proportionalitetsprincipen, likabehandlingen och egendomsskyddet ställer.

(Nytt 5 mom.) Innan restaureringsplanen godkänns ska statsrådet göra en omfattande bedömning av

1) restaureringsplanens konsekvenser för markanvändningen,

2) restaureringsplanens ekonomiska konsekvenser och kostnader,

3) restaureringsplanens konsekvenser för egendomsskyddet och näringsfriheten.

13 b § (Ny)

Redogörelse till riksdagen

Statsrådet lämnar riksdagen redogörelser om

1) utkastet till den i 13 a § avsedda nationella restaureringsplanen innan den lämnas till Europeiska kommissionen,

2) den i 13 a § avsedda nationella restaureringsplanen innan den godkänns av statsrådet.

22 §

(Som i MiUB)

52 §

(Som i MiUB)

68 §

(Som i MiUB)

11 kap.

Produktion av naturvärden, frivillig ekologisk kompensation och insats för naturen

98 §

(Som i MiUB)

99 §

(Som i MiUB)

Betänkande
Reservation 1 /cent

100 §

Skyddskompensation

Med *skyddskompensation* avses permanent skydd av en förekomst som med avseende på naturtillståndets sina naturvärden är representativ för en hotad naturtyp för att

- 1) bevara eller förbättra naturtillståndet eller det tillstånd som eftersträvas med tanke på den biologiska mångfalden genom att förhindra verksamhet som försämrar naturtillståndet, och
- 2) uppnå ett bättre ekologiskt resultat än de i 99 § avsedda åtgärder som ökar naturvärdena.

101 §

Kriterier för kompensation

(1 mom. som i MiUB)

En försämring av en hotad naturtyp ska kompenseras genom åtgärder som gäller en naturtyp som hör till samma grupp av naturtyper. Om försämringen av naturvetenskapliga skäl inte kan kompenseras genom åtgärder som gäller samma naturtyp, ska försämringen kompenseras genom åtgärder som gäller naturvärden som motsvarar och är lika eller mer hotade än de som försämrats. En försämring av en skoglig naturtyp kan dock kompenseras genom åtgärder som gäller samma grupp av naturtyper, varvid försämringen ska kompenseras genom åtgärder som gäller en motsvarande och lika eller mer hotad naturtyp som hör till samma grupp av naturtyper som den naturtyp som försämrats. En försämring av livsmiljön för en hotad art ska kompenseras i en livsmiljö för samma art. (Nytt)

Närmare bestämmelser om de kompenserande åtgärdernas motsvarighet i fråga om naturvärden per naturtyp och om den regionala inriktningen av åtgärderna får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

103 §

(Som i MiUB)

104 §

(Som i MiUB)

104 a §

Insats för naturen

De naturvärden som produceras genom en markägares åtgärder som ökar naturvärdena i enlighet med 103 § kan användas som insats för naturen för frivilligt påvisande av naturansvar.

Rättsinnehavaren till de naturvärden som produceras kan ansöka om att Tillstånds- och tillsynsverket ska besluta om godkännande av en insats för naturen. ~~Om sökanden är en i 7 kap. 1 § i bokföringslagen (1336/1997) avsedd hållbarhetsrapporteringskyldig sökande vars verksamhet har betydande konsekvenser för den biologiska mångfalden, är en förutsättning för beslutet att sökanden i sin hållbarhetsrapportering har visat att denne undviker och minimerar samt i den mån det är möjligt har kompenserat verksamhetens skadliga inverkan på naturvärdena.~~

Betänkande
Reservation 1 /cent

Tillstånds- och tillsynsverket ska i beslutet förbjuda att naturvärdena i ett område där naturvärden produceras förstörs eller försämras och fastställa gränserna för det område där naturvärden produceras. Förbudet träder i kraft när beslutet har delgetts områdets ägare och innehavare.

(3 mom. som i MiUB)

105 §

(Som i MiUB)

106 §

(Som i MiUB)

107 §

(Som i MiUB)

131 §

(Som i MiUB)

134 §

Ändringssökande

(5 mom. som i MiUB)

(Nytt 6 mom.) Besvär över statsrådets beslut att godkänna den i 13 a § avsedda restaureringsplanen får anföras på den grund att

- 1) beslutet har kommit till i oriktig ordning,
- 2) den myndighet som fattat beslutet har överskridit sina befogenheter,
- 3) innehållet i beslutet strider mot lag, inbegripet:

a) bristande överensstämmelse med kraven i Europeiska unionens förordning om restaurering av natur;

b) bristande överensstämmelse med de innehållsliga kraven enligt 13 a §,

c) bristande överensstämmelse med rättsprinciperna enligt 6 § i förvaltningslagen, i synnerhet i fråga om proportionalitet och likabehandling,

d) bristande överensstämmelse med de rättigheter som tryggas i grundlagen, såsom egendomsskydd och näringsfrihet.

(Nytt 7 mom.) Förvaltningsdomstolen prövar besvären på följande punkter:

1) restaureringsplanens lagenlighet i fråga om såväl förfarandet som planens innehåll,

2) huruvida planen uppfyller kraven enligt Europeiska unionens förordning om restaurering av natur,

3) huruvida planens regionala inriktning och val av åtgärder är proportionerliga och jämlika,

4) huruvida beslutsfattandet på behörigt sätt beaktar konsekvenserna för markägare och näringsidkare.

(Nytt 8 mom.) Om det i restaureringsplanen anges objekt för restaureringsåtgärder på så sätt att konsekvenserna riktas till fastigheter eller områden som kan specificeras, omfattar besvärsrätten också bedömning av lagenligheten i dessa angivelser.

Betänkande
Reservation 1/cent

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 12.6.2026

Vesa Kallio cent

Hanna Kosonen cent

Betänkande **Reservation 2 /sd, gröna, vänst**

Reservation 2

Motivering

Propositionens mål att främja marknaden för naturvärden är viktigt med tanke på Finlands natur och ekologiskt hållbar företagsverksamhet. Det centrala förslaget gäller att utvidga användningen av naturvärden som produceras enligt 11 kap. i naturvårdslagen (9/2023) till insatser för naturen, det vill säga att bestämmelserna utvidgas från ekologisk kompensation till andra användningsändamål och framför allt till att visa företags naturansvar. Ett annat viktigt förslag gäller genomförandet av EU:s förordning om restaurering av natur i fråga om beredningen och godkännandet av den nationella restaureringsplanen. Själva planen utarbetas för närvarande, och denna proposition påverkar inte dess innehåll i sig.

Finlands modell för frivillig ekologisk kompensation är internationellt sett exceptionellt stark. Styrkorna är åtgärdernas additionalitet, varaktighet och myndighetsverifiering samt ett öppet register. Regleringen ger en stark grund för en utvidgning av marknaden för naturvärden.

För att uppnå de nationella och EU-omfattande målen för naturen ska nås krävs det dock ett aktivt deltagande från företagens sida och en betydande ökning av den privata finansieringen. Finansieringsunderskottet för tryggheten av den biologiska mångfalden uppskattas uppgå till upp till cirka en miljard euro per år, och det är klart att den offentliga finansieringen ensam inte räcker till. Därför är propositionens mål att främja marknaden för naturvärden mycket välkommet, men inte helt oproblematiskt.

Företagen har alltså en central roll när det gäller att stoppa förlusten av biologisk mångfald, och marknaden för naturvärden är ett viktigt verktyg för att möjliggöra och stärka företagens naturarbete så att förebyggande, minimering och kompensation av naturskador blir en självklarhet för alla typer av företag. Många företag har en stark vilja att förhindra, minimera och kompensera för sina naturkonsekvenser. Det är viktigt med tanke på riskhanteringen, kraven från investerarna och den allmänna acceptansen för affärsverksamheten.

Vi understöder propositionens förslag att utvidga användningen av hektar med naturvärden som produceras med myndighetsverifiering och som frivilliga insatser för naturen även till andra ändamål än ekologisk kompensation. Det skapar en grund för uppkomsten av en marknad för naturvärden.

Det största hindret för utvecklingen av marknaden för naturvärden är den bristande efterfrågan. Företagen saknar i dagsläget tillräckliga incitament att vidta insatser för naturen, det vill säga att förebygga, minimera och kompensera för de olägenheter som deras verksamhet orsakar naturen. Efterfrågan kan skapas med hjälp av reglering och incitament.

Administrativ börda för företagen bör undvikas. Därför är den ytterligare rapporteringsskyldighet för hållbarhetsrapporteringsskyldiga företag skadlig med tanke på uppkomsten av en marknad. Det kan till och med hindra vissa företag från att komma in på marknaden för naturvärden. Betydelsen av naturkonsekvenserna varierar beroende på företagets verksamhet och

Betänkande
Reservation 2 /sd, gröna, vänst

räkenskapsperioder och saknar tidsmässigt och sakligt samband med lindringshierarkin, som bygger på naturkonsekvenserna. Den onödigt tunga administrativa bördan för frivilliga åtgärder som påvisar naturansvar drabbar också markägare och förmedlande organisationer.

Genom propositionen införs en ny skyldighet för hållbarhetsrapporteringskyldiga företag som i sin rapportering har konstaterat att biologisk mångfald är väsentlig för deras verksamhet. Det är en dålig lösning. I praktiken skulle den extra reglering och administrativa börda som följer av rapporteringskyldigheten drabba just de företag som redan strävat efter att identifiera, minska och rapportera sina naturkonsekvenser samt göra den biologiska mångfalden till en synlig del av sitt ansvarsarbete. Med andra ord skulle företag som deltar i frivilliga insatser för naturen till följd av propositionen få ökade administrativa skyldigheter och tolkningsosäkerhet utan motsvarande nytta för naturen. Den föreslagna regleringens inverkan på uppkomsten av marknaden bör bedömas och korrigeras i början av nästa valperiod, om den verkligen hindrar uppkomsten av en marknad för naturvärden. (Reservationens förslag till uttalande)

De ändringar som utskottet gjort i detaljmotiveringen och de allmänna motiveringarna till restaureringsplanen utvidgar lagförslaget innehåll alltför mycket från att gälla beslut om behörighet till att styra planens innehåll, och vi kan inte godta dessa ändringar.

Avslutningsvis motsvarar utskottets ändring i fråga om uppnåendet av en gynnsam bevarandestatus för vargen inte helt sakkunnigutfrågningen, så vi kan inte godkänna den.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner ett uttalande. (Reservationens förslag till uttalande)

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att den administrativa börda som regleringen medför utvärderas och att regleringen ändras utan dröjsmål till denna del, om den nu föreskrivna rapporteringskyldigheten i praktiken fördröjer uppkomsten av en marknad för naturvärden.

Helsingfors 12.6.2026

Pinja Perholehto sd
Marko Asell sd
Eveliina Heinäluoma sd
Johan Kvarnström sd
Jenni Pitko gröna
Mai Kivelä vänst